

Zavod za dječju i preventivnu stomatologiju
Stomatološkog fakulteta u Zagrebu
predstojnik Zavoda prof. dr O. Štern

65 godina Zadruga hrvatskih stomatologa

Z. KAIĆ

Služba za zaštitu usta i zubi danas u našoj sredini bilježi uspješan napredak. Samo na području Zagreba radi 280 zubnih terapeuta, od kojih je više od stotine stomatologa. Postoje zubne ambulante opće prakse te one posebno usmjerene na pružanje kirurške, ortodontske, protetske i pedodontske pomoći. Postoje poliklinike, zubnotehnička škola, stomatološki fakultet — drugim riječima, postoji mogućnost da se sa određenim materijalnim sredstvima još više unaprijedi ova služba.

Međutim, u prošlosti nije bilo tako. Pokušat ću osvijetliti dio naše zdravstvene prošlosti vezane za razvoj stomatologije.

Stomatologija je kao medicinska grana relativno mlada. Njezinom napretku osim prirodnih znanosti pomaže i napredak tehnike. Tehnika daje vanredne rezultate, kad se primijeni na ovom polju medicinskog djelovanja.

Do početka 19. stoljeća zubarske poslove u Zagrebu, a i u drugim gradovima Evrope, obavljaju kirurzi, magistri i brijači. Njihov posao sastojao se uglavnom u pružanju prve pomoći, tj. vađenju zubi ili stišavanja boli upotrebom raznovrsnih tinktura.

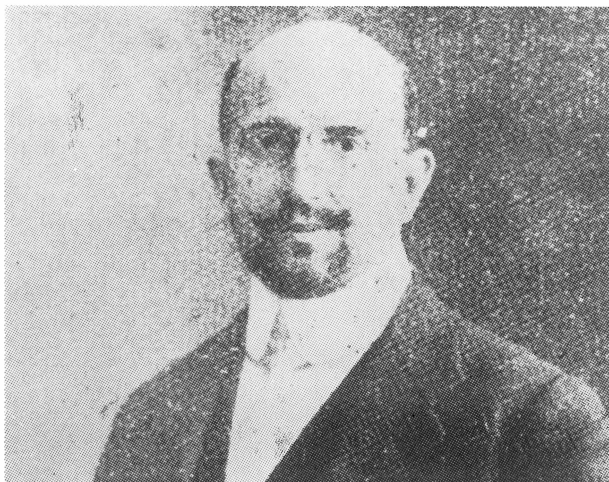
Kasnije gotovo svakim desetljećem raste broj školovanih zubara raznih profila. Već krajem 19. stoljeća susrećemo liječnike opće prakse, koji nakon školovanja na posebnim institutima usmjeravaju svoj rad na polje stomatologije. U popisu članova Z b o r a l i j e č n i k a od 1899. godine nalazimo sedam liječnika-stomatologa. Oni aktivno sudjeluju u stručnom radu Zbora. Dvojica od njih dugi niz godina surađuju sa kirurzima iz zagrebačkih bolnica formirajući grupu pri obradi maksilofacijalnog područja.

Međutim, njihov rad je u osnovnoj stomatološkoj domeni individualan. Ne postoje u to vrijeme posebne stomatološke ustanove. Javna zubozdravstvena djelatnost povjerena je izabranom gradskom zubaru, koji je morao »... svaki dan opredeliti 2 sata za besplatno vitanje i trganje zubah gradskim siromakom.« Naravno, tako organizirana javna služba bila je nemoćna u liječenju omladine,

a o provođenju nekog sistematskog rada i aktivne zaštite nije moglo biti ni govora.

Spomenuti liječnici dosta su često putovali na usavršavanja u veće naučne centre Evrope. Tamo su se upoznavali i sa organizacijom javne zubozdravstvene službe. Tako u jednoj popularnoj zdravstvenoj brošuri piše:

»Razne države npr. Njemačka, Rusija, Francuska, a najviše Engleska, osnivaju velika zubna lječilišta i namještaju školske liječnike zubare te popularnim brošurama, što ih izdavaju državne vlasti, nastoje poučiti publiku o higijeni zuba. A gdje imade ovakovih institucija blago si ga narodu, jer one vrlo koristno djeluju za njegovo zdravstveno blagostanje.« Da bi donekle doskočili najnužnijoj potrebi, hrvatski liječnici-zubari osnivaju svoju »U d r u g u«. To je bilo 20. prosinca 1903. godine u Zagrebu.

Sl. 1. Dr Adolf Müller.

Osnivačkoj skupštini prisustvovalo je osam liječnika: doktori Ž. Herzog, Friedrich, Müller, Pavelić, Rado, Reichl, Spitzer (Varaždin), i Wolf (Vinski iz Karlovca je bio odsutan).

Za predsjednika je izabran dr E. R a d o, za potpredsjednika dr A. P a v e l i ć, za zapisničara dr Ž. H e r z o g.

Postulati za rad ovoga udruženja bili su slijedeći:

1. Zadatak mu je da javnim predavanjima i publikacijama upozna općinstvo s higijenom usta »...kano prevažnom granom obće higijene i da se ta i u hrvatskim zemljama od mjerodavnih faktora važnost prizna.«

2. Treba proizvoditi i u promet stavljati ispitane kozmetičke preparate za njegovanje zubi i higijenu usta.

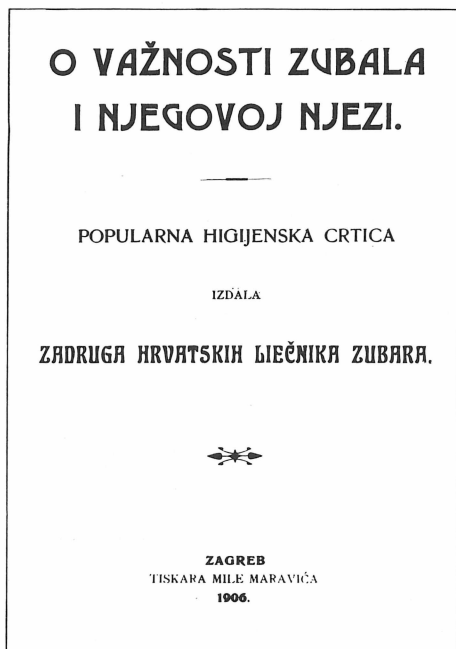
3. Siromašnim slojevima pučanstva u prvom redu siromašnoj školskoj mlađeži će se zubi besplatno liječiti. U te svrhe Skupština odjeljuje jedan dio čistog dobitka.

4. Članom zadruga može postati samo zakonito priznati doktor sveukupnog liječništva, koji na području Hrvatske, Slavonije, Istre i Bosne i Hercegovine vrši praku liječnika zubara.

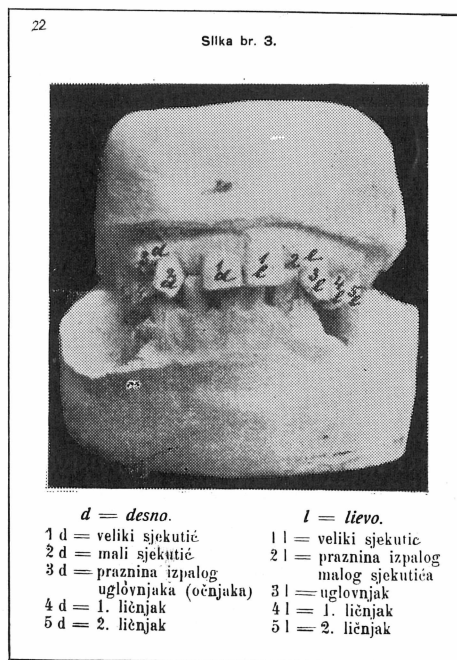
Tom prilikom bilo je održano i nekoliko predavanja. Dr Herzog je govorio o kozmetici, dr Rado o zubnim četkama. Pokazao je četkicu koju je sam konstruirao 1897. godine, dok je dr Müller izvijestio o preparatima za čišćenje zubi na bazi sapuna. Dr Spitzer je govorio o važnosti čišćenja zubi.

Treba istaknuti da je većina ovih liječnika niz godina djelovala u širenju zdravstveno-prosvjetnih ideja. Dr Eugen Rado izdao je 1900. godine brošuru »Zubi — popularna uputa za njegu i čuvanje zubi.«

Veći dio knjižice posvetio je zubima djeteta. Upućuje kako se mogu razlikovati mliječnjaci od trajnih zubi. Objašnjava kako se može izbjeći pojava malokluzija. Na koncu upozorava općinstvo da je u svibnju 1900. godine otvorio »zubarsko liječilište za neimućnike i siromašnije paci-

Sl. 2. Naslovna strana brošure: »O važnosti zubala i njegovoj njezi«.

Sl. 3. Ilustracija krezubosti iz brošure: »O važnosti zubala i njegovoj njezi«.

ente« (Jelačićev trg 2), gdje se radi pod njegovom osobnom kontrolom. Honorar obuhvaća samo cijenu koštanja potrošnog materijala. Dr E. Spitzer je 1903. godine u Varaždinu tiskao knjižicu »Zubi i njihova njega«.

U njoj je u tri velika poglavlja na 57 stranica teksta na popularan način opisano sve što je suvremena znanost naučavala u stomatologiji, a što treba znati svaki građanin.

Već 1906. godine, u sastavu Sokolske izložbe za tjelesni odgoj i školsku higijenu, »Zadruga« je priredila i hrvatsku higijensku izložbu. Prema navodima nekih izvora, Izložba je održana svega 3 godine nakon bečke, tj. kao druga po redu u monarhiji.

Za tu priliku organizatori su tiskali u 10 000 primjeraka brošuru »O važnosti zubala i njegovoj njezi«. Ova brošura je bila ujedno vodič kroz ovu uspješnu izložbu. Tako se općinstvo temeljito upoznalo sa normalnim zubima, patološkom morfologijom, protetskim nadomjescima, ortodontskom terapijom itd. Bio je prikazan i štetan upliv bolesnih zubi na opće zdravstveno stanje. U osvrtu na tu izložbu u Liječničkom vjesniku kroničar ističe potrebu osnivanja školskih zubnih ambulanata. Osim toga, svesrdno su se propagirali kozmetički preparati »Zadruga« pod nazivom Sanator, od prodaje kojih se trebao financirati program preventivnog i kurativnog djelovanja među širokim slojevima pučanstva. Pristupačni dokumenti ne govore nažalost o daljnjoj sudbini »Zadruga«.

Prilikom 65. godišnjice osnutka »Zadruga« treba istaknuti pionirsku ulogu ovih liječnika entuzijasta na području preventivne stomatologije.

Sadržaj

Autor objavljuje podatke o događajima koji su prethodili osnivanju Zadruga hrvatskih stomatologa u Zagrebu i o jednom razdoblju djelovanja Zadruga.

Rad predstavlja dio uvodnih istraživanja razvoja stomatološke medicine u ovim krajevima, pa ga samo kao takvog treba shvatiti.

Résumé

65 ANS D'EXISTENCE DE L'ASSOCIATION DES STOMATOLOGISTES CROATES

Dans ce travail l'auteur donne des détails sur les événements qui ont précédé la fondation de l'Association des stomatologistes croates et sur une période d'activité de cette association.

Ce travail représente une partie de recherches introductoires du développement de médecine stomatologique dans ces régions et il faut le considérer de cette manière seulement.

Zusammenfassung

65 JAHRE DES BESTEHENS DER GENOSSENSCHAFT KROATISCHER STOMATOLOGEN

In dieser Arbeit schildert der Autor die Geschehnisse, welche der Gründung der Genossenschaft kroatischer Stomatologen in Zagreb vorausgingen, sowie auch einen Teil der Wirkungsperiode der Genossenschaft.

Die Arbeit stellt eine Einführung in Forschungen über die Entwicklung der Stomatologie in diesen Gegenden dar und soll daher als solche aufgefasst werden.

LITERATURA

1. RAKOVAC, L.: Sbor liečnika kraljevine Hrvatske i Slavonije, Zagreb, 1899
2. Zadruga hrvatskih stomatologa, Lij. vjes. 26:45, 1904
3. RADO, E.: Zubi — Popularna uputa za njegu i čuvanje zubi, Zagreb, 1900
4. SPITZER, E.: Zubi i njihova njega, Varaždin, 1903
5. Zadruga hrvatskih liečnika zubara: O važnosti zubala i njegovoj njezi, Zagreb, 1906
6. KALLAY, J. Lij. vjes., 78:563, 1956
7. KALLAY, J.: Lij. vjes., 76:387, 1954
8. KAIĆ, Z.: Medicinar, 2, 5:12, 1964
9. KAIĆ, Z.: Medicinar, 1966